

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права,
публічного управління
та національної безпеки
Кафедра психології
Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

Назарчук Анастасії Вячеславівни

УДК 159.922.2:159.944

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
Особливості розвитку емоційного інтелекту
у дітей дошкільного віку
053 «Психологія»

Подається на здобуття освітнього ступеня бакалавр
Кваліфікаційна робота містить результати власних
досліджень. Використання ідей, результатів і текстів
інших авторів мають посилання на відповідне джерело

(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
Литвинчук Алла Іванівна
Кандидат психологічних наук, доцент

Житомир – 2025

АНОТАЦІЯ

Назарчук А. В. Особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра за спеціальністю 053 – психологія. – Поліський національний університет, Житомир, 2025.

Дослідження присвячено розкриттю теоретичних засад особливостей розвитку емоційного інтелекту. Проведено емпіричне дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області. Розроблено програму розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності та здійснено аналіз її ефективності.

Ключові слова: емоційний розвиток, дошкільний вік, ігрова діяльність, емоційний інтелект, психологічна підготовка дітей.

SUMMARY

Nazarchuk A. Peculiarities of the development of emotional intelligence in preschool aged children. – Qualification Thesis (Manuscript).

Qualification thesis submitted for the Bachelor's degree in the specialty 053 – Psychology. – Polissia National University, Zhytomyr, 2025.

The research is devoted to revealing the theoretical foundations of the peculiarities of emotional intelligence development. An empirical study was conducted on the features of emotional intelligence development in preschool-aged children at Preschool Educational Institution No. 6 in Korosten, Zhytomyr region. A program for developing emotional intelligence in preschool-aged children through play activities was developed and its effectiveness analyzed.

Keywords: emotional development, preschool age, play activity, emotional intelligence, psychological preparation of children.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	7
1.1. Сутність поняття «емоційний інтелект» як психологічного феномену.....	7
1.2. Особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.....	9
1.3. Роль ігрової діяльності в розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.....	12
Висновки до розділу 1.....	14
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	15
2.1. Обґрунтування методикемпіричного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.....	15
2.2. Характеристика вибірки та організація емпіричної частини дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.....	16
Висновки до розділу 2.....	17
РОЗДІЛ 3. РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ.....	19
3.1. Інтерпретація результатів емпіричного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.....	19
3.2. Розробка програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.....	21
3.3. Аналіз ефективності запропонованої психокорекційної програми.....	23
Висновки до розділу 3.....	25
ВИСНОВКИ.....	26
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	29
ДОДАТКИ.....	32

ВСТУП

Актуальність досліджуваної теми зумовлюється тим, щосаме в дошкільному віці відбувається інтенсивне формування особистості дитини, її емоційної сфери, здатності розуміти себе та інших. Емоційний інтелект є фундаментальною основою для побудови гармонійних взаємин, формування моральних цінностей та соціальних навичок, що забезпечують подальшу успішну адаптацію в суспільстві. Сучасні дослідження свідчать про тісний зв'язок між рівнем емоційного інтелекту та здатністю дитини до навчання, саморегуляції та конструктивного вирішення конфліктів. Саме тому розвиток емоційної компетентності має стати одним із пріоритетних напрямів виховної роботи в дошкільних закладах.

В умовах зростаючого інформаційного навантаження, прискореного темпу життя та соціальних змін діти все частіше стикаються з емоційними викликами, з якими вони не можуть впоратись самотійно. Брак емоційної підтримки, обмежена кількість живого спілкування, а також недооцінка значення емоційної грамотності дорослими ускладнюють формування емоційно зрілої особистості. У зв'язку з цим зростає потреба у вивченні специфіки розвитку емоційного інтелекту саме у дошкільному віці, коли дитина ще відкрита до нових впливів, чутлива до емоційного середовища та активно засвоює моделі поведінки через гру, спілкування та взаємодію з дорослими і однолітками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різні особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку досліджували такі науковці, як К.Ю. Борисенко, О.Ю. Булгакова, Л. Гладун, Л.П. Клевака, О.В. Лещенко, Н.М. Лівінська, І.М. Омельченко, Ю. Чувасова, І.Ю. Шаніна, Т.В. Яценко та ін.

Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних засад особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку та розробка програми розвитку емоційного інтелекту засоби ігрової діяльності для

30 вихованців Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області засобами ігрової діяльності.

Відповідно до мети дослідження у кваліфікаційній роботі було визначено ряд завдань:

- розкрити сутність поняття «емоційний інтелект» як психологічного феномену;
- дослідити особливості процесу розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку;
- визначити роль ігрової діяльності в розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку;
- здійснити обґрунтування методик проведення емпіричного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку;
- навести характеристику вибірки та організації емпіричної частини дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку;
- інтерпретувати результати емпіричного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку;
- розробити програму розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності;
- проаналізувати ефективність програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

Об'єктом дослідження є процес розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області.

Предметом дослідження є сукупність теоретико-методологічних та прикладних засад розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.

Теоретичними методами для дослідження виступають: моделювання, аналітико-синтетичний, системний, метод експертних оцінок, діагностично-прогнозний та інші, які дають змогу сформулювати цілісне уявлення про стан та

динаміку об'єкта дослідження, співвідношення суб'єктивних та об'єктивних особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку.

Основу емпіричного дослідження складають такі групи методичного інструментарію: Проективна методика «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» (М.А. Нгуєн); Проективна методика «Три бажання» (М.А. Нгуєн); Методика «Що? Чому? Як?» (М.А. Нгуєн).

База дослідження. Емпіричне дослідження проводилося на базі Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області серед 30 вихованців старшої групи.

Практичне значення отриманих результатів полягає в розробці програми щодо розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності. Матеріали даного дослідження можуть бути використані в процесі організації освітньо-виховного процесу в Зкладі дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області, а також в роботі практичного психолога, вихователів та адміністрації закладу.

Публікації. Студентські наукові читання – 2024. Матеріали студентської науково-практичної конференції, присвяченої I туру Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт з галузей знань і спеціальностей, 12 грудня 2024 року. "Світ наукових досліджень. Випуск 42"

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, які охоплюють 8 підрозділів, висновків, списку використаних джерел (40джерел, у тому числі 2 – іноземною мовою) та додатків на 16 сторінках. Повний обсяг роботи становить 46 сторінок, основний зміст якої викладено на 27 сторінках. Робота містить бтаблиць і 7 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

1.1. Сутність поняття «емоційний інтелект» як психологічного феномену

У сучасній психології поняття «емоційний інтелект» набуває все більшого значення, особливо в контексті особистісного розвитку та соціальної адаптації людини. Його вивчення стає надзвичайно актуальним у зв'язку з потребою розуміння механізмів емоційного саморегулювання, здатності до емпатії та ефективної взаємодії з оточенням. Особливо важливо осмислити сутність емоційного інтелекту як психологічного феномену, що поєднує як когнітивні, так і емоційні процеси, забезпечуючи цілісність сприйняття, розуміння та управління як власними емоціями, так і емоціями інших людей.

О.І. Боковець розглядає емоційний інтелект як «дуже важливий ресурс психічного здоров'я, що сприяє внутрішній гармонії, рівню стресостійкості та здатності до емоційної саморегуляції» [1, с. 70].

А.С. Голота у своїх практичних рекомендаціях щодо розвитку емоційного інтелекту робить акцент на прикладеному аспекті даного поняття, трактуючи його як «здатність дитини встановлювати емоційний контакт, адекватно виражати почуття та розуміти емоції інших у процесах взаємодії» [7, с. 19].

Л.П. Клевака, О.І. Гришко В.М. Заїка підкреслюють, що «емоційний інтелект є інтегрованою якістю особистості, яка поєднує емоційне пізнання, емоційне самовираження, контроль емоцій та мотивацію, особливо важливу у контексті розвитку дошкільників» [11].

С. Лавренко акцентує на тому, що «емоційний інтелект виявляється у здатності дитини ідентифікувати власні емоції, розпізнавати емоційний стан

інших та відповідно адаптувати поведінку; дослідниця також звертає увагу на необхідність використання спеціальних методик для діагностики»[13, с. 25].

Л. Ракітянська визначає емоційний інтелект як «комплексну психологічну характеристику особистості, яка охоплює здатність розпізнавати, розуміти, виражати й регулювати власні емоції та емоції інших, що є необхідною умовою ефективної комунікації та соціальної адаптації» [20, с. 38].

І. Є. Савченко трактує «емоційний інтелект як систему послідовних етапів розвитку емоційної чутливості, саморегуляції, емпатії та соціальних навичок, що формується поступово в процесі цілеспрямованого психолого-педагогічного впливу» [21, с. 77].

О. Старинська розглядає емоційний інтелект у контексті взаємозв'язку із соціальним інтелектом, акцентуючи увагу на його ролі як психологічного механізму, що забезпечує ефективну міжособистісну взаємодію, здатність до емпатії та адекватного реагування в соціальному середовищі [24, с. 42].

О. Хвостач та О. Марчук розглядають емоційний інтелект як «складову особистісного розвитку, що включає не лише емоційну чутливість і емпатію, а й когнітивну обробку емоційної інформації, вміння адаптувати поведінку в соціальному контексті»[25, с. 192].

Структуру емоційного інтелекту дітей дошкільного віку наведено на рис. 1.1.

Рис. 1.1. Структура емоційного інтелекту дітей дошкільного віку

Джерело: побудовано автором на основі [3]

Згідно з підходом Д. Гоулмана, автора концепції емоційного інтелекту, при формуванні емоційної сфери дитини доцільно орієнтуватися на такі ключові характеристики зрілого емоційного інтелекту[4, с. 42]:

- усвідомлення власних емоцій – здатність розпізнавати та розуміти свої почуття;
- вміння контролювати емоційні реакції – управління власними емоційними станами та поведінкою;
- емпатичне ставлення до інших – здатність розуміти емоції та переживання оточення;
- ефективне налагодження міжособистісних стосунків – уміння взаємодіяти з людьми, враховуючи їхній емоційний стан і потреби.

Узагальнюючи наукові підходи, емоційний інтелект можна визначити як інтегровану психологічну характеристику особистості, що поєднує когнітивні та емоційні процеси, і виявляється у здатності розпізнавати, розуміти, виражати та регулювати як свої власні емоції, так і емоції інших. Він охоплює емоційну чутливість, емпатію, саморегуляцію, мотивацію, а також соціальні навички, та є важливим чинником успішної міжособистісної взаємодії й адаптації. Особливої значущості набуває в дошкільному віці, коли формується емоційно-соціальна компетентність, а отже потребує цілеспрямованого психолого-педагогічного супроводу та діагностики.

1.2. Особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку

Емоційний інтелект – це багатовимірне психологічне утворення, яке останніми роками досить активно вивчається науковцями як ключовий чинник особистісного становлення. Він охоплює не лише здатність людини розпізнавати та контролювати власні емоції, але й уміння будувати гармонійні соціальні взаємини. Особливу роль у процесі формування емоційного інтелекту відіграє

дошкільний період, коли у дітей вперше виникає розуміння того, що інші люди мають власні думки, переживання і наміри. Це вміння стає помітним під час ігрових або навчальних контактів з однолітками й дорослими. Центральним компонентом емоційного розвитку у цьому віці виступає емоційна децентрація – здатність вийти за межі свого емоційного досвіду й зрозуміти відчуття інших, що згодом стає основою інтелектуального розвитку [22, с. 295].

Наявність сформованого емоційного інтелекту позитивно впливає на розвиток особистості загалом. Люди з високим рівнем емоційної компетентності зазвичай мають оптимістичне ставлення до життя, легше адаптуються до нових ситуацій і краще справляються зі стресом. Такі індивіди демонструють високий рівень емоційної саморегуляції та здатні ефективно будувати міжособистісні відносини, що в сукупності сприяє їхньому життєвому успіху та благополуччю [15, с. 163].

Вивчення емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засвідчує, що саме в цей період формуються базові емоційно-соціальні вміння. Українські дослідники, зокрема М. Шпак, виділяє цілий комплекс емоційних компетенцій, необхідних дитині для повноцінного функціонування в соціумі [28, с. 198]. До таких компетенцій входить уміння ідентифікувати та виражати власні емоції, а також розпізнавати й інтерпретувати емоції оточення. У процесі соціальної взаємодії діти поступово переходять від простих емоцій до складніших проявів, як емпатія чи моральні почуття. З віком емоції стають більш усвідомленими, і дитина краще навчається ними керувати.

Поглиблені дослідження свідчать про наявність двох ключових складових емоційного інтелекту у дошкільнят [29, с. 5]:

- перший аспект – емоційні знання, що включають розуміння емоційної палітри, причин виникнення емоцій і їх впливу на поведінку, що є своєрідною емоційною абеткою, завдяки якій дитина дошкільного віку може значно краще орієнтуватися в міжособистісному просторі;

- другий аспект – емоційна регуляція, тобто здатність контролювати силу та тривалість емоційних переживань. Дошкільники вчаться використовувати прості способи регулювання емоцій, адаптуючи свою поведінку до соціальних норм.

Ранній розвиток емоційного інтелекту значною мірою визначає майбутню здатність дитини до соціальної взаємодії, адаптації та внутрішньої стійкості. Діти, які вміють управляти своїми емоціями та проявляти емпатію, мають кращу самооцінку, більш гармонійні стосунки з оточенням та легше долають труднощі. Тому формування емоційної сфери є основою для здорового психологічного розвитку особистості.

У наукових дослідженнях все частіше акцентується увага на формуванні таких навичок, як емоційне самоуправління, співпереживання та соціальна чутливість. Вони відіграють вирішальну роль у здатності дитини адаптуватися до вимог соціального середовища. Ефективним засобом розвитку цих якостей є ігрові активності. Ігри сприяють осягненню дітьми різноманітних емоційних станів, як власних, так і чужих. У рольових іграх діти перевтілюються в членів сім'ї чи інші соціальні ролі, проживаючи відповідні емоції та опановуючи основи міжособистісної взаємодії[30, с. 38].

Суттєвий внесок у розвиток емоційного інтелекту роблять творчі види діяльності, зокрема музика, образотворче мистецтво, драматизація. Під час музичних занять діти вільно виражають власні емоції через рух, звук і ритм, розвиваючи рівень емоційної чутливості. Музикотерапія виявляється особливо ефективною для тих дошкільнят, у яких є труднощі з вираженням емоцій. Також створення позитивного емоційного середовища під час занять допомагає дітям відчувати радість, креативно мислити та ефективно включатися в колективну діяльність.

Наукові висновки доводять, що розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку є результатом впливу низки таких чинників, як: особливостей темпераменту, соціального оточення, типу виховання, педагогічного підходу.

Для досягнення успішного результату важливо застосовувати саме комплексну методику, яка передбачає тренування емпатії, використання візуальних та образних засобів, мовленнєві вправи та активну ігрову взаємодію. Крім того, надзвичайно важливими є комфортна атмосфера в дитячому середовищі та адаптація методів до індивідуальних потреб кожної дитини.

1.3. Роль ігрової діяльності в розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку

У сучасній психології та педагогіці ігрова діяльність розглядається як важливий елемент освітнього процесу. Дошкільна освіта, орієнтована на розвиток дитини, активно інтегрує гру в навчально-виховну діяльність, визнаючи її вагомий вплив на формування особистості. Саме гра створює комфортне психологічне середовище, сприятливе для всебічного розвитку дитини.

Згідно з концепцією Т. Піроженко, діяльність є основним чинником розвитку дитини на кожному віковому етапі. Ігрова діяльність виступає не лише формою пізнання світу, але й способом засвоєння культурних норм, соціального досвіду, а також засобом оволодіння навичками взаємодії з іншими дітьми та дорослими. Крім того, саме через гру активно формується емоційна сфера дитини [19, с. 34].

Дошкільний вік (від трьох до шести-семи років) вважається особливо важливим періодом для розвитку особистості. Його ще називають віком гри, оскільки саме гра стає провідною діяльністю, що формує ключові психологічні новоутворення дитини. Гра є способом відтворення соціальної реальності, у якій діти моделюють і наслідують дії дорослих.

О. Передерій стверджує, що у грі формуються елементи соціального життя дитини. Саме у взаємодії з ровесниками через гру виявляються індивідуальні риси, рівень творчості, ставлення до правил і ролей. Під час ігрової діяльності

діти вчаться емоційній регуляції, розумінню моралі, а також соціальних норм [17, с. 82].

Т. Завязун відзначає, що гра дає змогу ефективно формувати позитивні емоційні стосунки з оточенням. Через гру діти легше долають негативні емоції, розвивають стійкість, вчаться адекватно реагувати на виграш чи поразку, що сприяє формуванню емоційної стабільності та контролю. У процесі спілкування, емоційний досвід дитини збагачується. Саме взаємодія в грі сприяє формуванню здатності до розпізнавання емоцій, вербального вираження почуттів і розвитку мови емоцій [9, с. 94].

Ігрова діяльність є провідною формою активності у дошкільному віці, що безпосередньо впливає на емоційний розвиток дитини. У грі діти не лише розважаються, а й переживають глибокі емоції, пов'язані з виконанням певних ролей. Приймаючи на себе образи лікаря, мами, продавця чи іншого персонажа, дитина вчиться усвідомлювати власні емоції, розуміти почуття інших і виражати їх у прийнятний спосіб.

За словами М. Шпак, формування емоційного інтелекту розпочинається ще з базових емоцій, таких як радість або страх. У процесі гри та соціальної взаємодії емоційна палітра дитини поступово збагачується – виникає емпатія, сором'язливість, гнів, здивування тощо, що сприяє не лише емоційному, а й загальному психічному розвитку особистості [27, с. 129].

Отже, ігрова діяльність виступає не лише засобом розваги чи розвитку когнітивних навичок, а й дуже важливим інструментом формування емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку. У процесі гри дитина проживає різноманітні емоційні стани, вчиться розпізнавати й називати власні почуття, розуміти емоції інших людей та співпереживати їм. Це сприяє розвитку емпатії, здатності до емоційної рефлексії та саморегуляції. Гра допомагає навчитися контролювати власні емоційні реакції, регулювати поведінку відповідно до соціальних норм і приймати на себе різні ролі, що формує досвід конструктивної взаємодії з однолітками та дорослими.

Висновки до розділу 1

Емоційний інтелект є багатовимірним психологічним феноменом, що поєднує когнітивні та емоційні компоненти особистості й визначає здатність індивіда розпізнавати, розуміти, виражати та регулювати як власні емоції, так і емоції інших. У дошкільному віці його розвиток має особливе значення, оскільки саме в цей період закладаються основи емоційної чутливості, почуття емпатії, саморегуляції та соціальних навичок, що є критично важливими для подальшої успішної соціалізації дитини.

Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку є багатограним процесом, що охоплює формування емоційних знань, саморегуляції, емпатії та соціальної чутливості. Саме в цей період закладаються основи для майбутньої психологічної стійкості, ефективної комунікації та соціальної адаптації. Значну роль у цьому процесі відіграють ігрова діяльність, творчі заняття та емоційно сприятливе середовище, яке враховує різні індивідуальні особливості дитини. Комплексний підхід щодо розвитку емоційної сфери забезпечує гармонійне особистісне зростання та успішну взаємодію з соціумом.

Ігрова діяльність є ключовим чинником розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку, адже саме через гру відбувається активне формування емоційного досвіду, розвиток емпатії, здатності до саморегуляції, розуміння соціальних норм та прийнятної поведінки. В умовах гри діти навчаються розпізнавати й виражати власні емоції, враховувати почуття інших, будувати конструктивні взаємини, що в подальшому сприяє їхній успішній соціалізації, емоційній зрілості та гармонійному особистісному становленню.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДИ ТА МЕТОДИКИ ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

2.1. Обґрунтування методик емпіричного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку

Спираючись на аналіз концептуальних підходів провідних науковців, які досліджували проблему особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку, доцільно запропонувати наступний психодіагностичний інструментарій емпіричного дослідження:

- 1) Проективна методика «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» (М.А. Нгуєн) (Додаток А);
- 2) Проективна методика «Три бажання» (М.А. Нгуєн)(Додаток Б);
- 3) Методика «Що? Чому? Як?» (М.А. Нгуєн) (Додаток В).

Проективна методика «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» (М.А. Нгуєн) спрямована на дослідження особливостей сприйняття дитиною навколишнього світу, її когнітивних здібностей та емоційного стану. Для дитини пропонується серія незавершених зображень, які вона повинна домалювати, виражаючи свої уявлення про предмети, людей і емоції. Аналіз малюнків дозволяє визначити рівень розвитку уяви, асоціативного мислення, а також виявити можливі емоційні труднощі. Методика досить ефективна для діагностики особливостей інтелектуального розвитку дошкільнят, оскільки враховує не лише здатність до логічного мислення, а й рівень емоційної чутливості та творчого потенціалу.

Проективна методика «Три бажання» (М.А. Нгуєн) допомагає дослідити мотиваційну сферу та рівень когнітивного розвитку дитини через аналіз її уявлень про бажане. Дитині пропонують уявити, що вона може загадати три

будь-які бажання, після чого просять пояснити свій вибір. Інтерпретація відповідей дозволяє оцінити рівень абстрактного мислення, здатність до прогнозування, глибину емоційних переживань та взаємозв'язок між реальними потребами дитини та її фантазійними уявленнями. Методика є ефективним інструментом для виявлення пріоритетів у світогляді дошкільнят та характерних особливостей їх мислення.

Методика «Що? Чому? Як?» (М.А. Нгуєн) спрямована на оцінку логічного мислення, мовленнєвого розвитку та рівня пізнавальної активності дошкільнят. Дитині ставлять серію запитань, що стимулюють її до пояснення певних явищ, процесів або дій, наприклад: «Що таке дощ?», «Чому дерева ростуть?», «Як працює машина?». Аналіз відповідей допомагає оцінити рівень сформованості причинно-наслідкових зв'язків, здатність дошкільнят до узагальнення, їх словниковий запас та вміння висловлювати свої думки. Методика є особливо корисною для визначення рівня когнітивної зрілості дитини та її готовності до подальшого навчання.

2.2. Характеристика вибірки та організація емпіричної частини дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку

Емпіричне дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку проводилося на базі Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області серед 30 вихованців старшої групи.

Об'єктом емпіричного дослідження є 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області.

Предметом дослідження є особливості розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку та їх вплив на результативність підготовки до навчання у закладах загальної середньої освіти.

Для проведення емпіричного дослідження було поставлено ряд завдань:

- провести опитування серед 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області;
- проаналізувати фактори, що сприяють розвитку емоційного інтелекту серед дітей дошкільного віку;
- визначити, як впливають особливості розвитку емоційного інтелекту на підготовку вихованців до навчання у закладах загальної середньої освіти;
- вивчити рівень розвитку емоційного інтелекту та адаптації дошкільнят до подальшого навчання у закладах загальної середньої освіти;
- розробити програму розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності.

У якості інструментарію для проведення емпіричного дослідження було використано розроблені анкети для опитування. Для виявлення особистісних установок дітей дошкільного віку було здійснено особисте спілкування на базі Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області.

При проведенні дослідження використовувалися наступні методики:

- Проективна методика «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» (М.А. Нгуєн);
- Проективна методика «Три бажання» (М.А. Нгуєн);
- Методика «Що? Чому? Як?» (М.А. Нгуєн).

Емпіричне дослідження проводилося протягом 27.01-07.03.2025 р. серед 30 вихованців старшої групи на базі Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області.

Висновки до розділу 2

Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку є важливим аспектом їх когнітивної та емоційної зрілості, що визначає подальшу соціальну адаптацію та навчальні успіхи. Використання проєктивних методик, таких як

«Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій», «Три бажання» та «Що? Чому? Як?» (М.А. Нгуєн), дозволяє всебічно оцінити особливості сприйняття дітьми дошкільного віку навколишнього світу, рівень їх абстрактного та асоціативного мислення, емоційну чутливість і здатність до узагальнення. Отримані дані можуть слугувати основою для коригування інтелектуального розвитку дошкільників та створення досить сприятливих умов для формування емоційної компетентності дітей.

Емпіричне дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку було чітко організоване та структуроване: його об'єктом є 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області, предметом – особливості розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. У дослідженні застосовано комплекс завдань і сучасних методик, таких як проєктивні методики та різні опитування з використанням розроблених анкет та особистого спілкування з дошкільниками. Емпіричне дослідження проводилося протягом 27.01-07.03.2025 р. на базі Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області, що забезпечило глибокий аналіз проблеми та підготовку ряду практичних рекомендацій для її вирішення.

РОЗДІЛ 3

РЕЗУЛЬТАТИ ПРОВЕДЕННЯ ЕМПІРИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

3.1. Інтерпретація результатів емпіричного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку

Результати дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області за проєктивною методикою «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» М.А. Нгуєна наведено в Додатку Г.

Отримані дані за методикою «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» свідчать, що серед 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області спостерігається середній рівень розвитку емоційного інтелекту: 50% дітей набрали 1-2 бали, що вказує на їх здатність до часткового розпізнавання та відображення емоцій. Водночас 20% дітей мають низький рівень емоційного інтелекту – 0 балів, що свідчить про орієнтацією переважно на світ речей, а 30% отримали 3-4 бали, демонструючи високий рівень емоційного інтелекту та орієнтацію на світ людей та емоцій.

Результати дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області за проєктивною методикою «Три бажання» М.А. Нгуєна наведено в Додатку Д.

Отримані дані за методикою «Три бажання» вказують на те, що серед 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області емоційний інтелект переважно розвинутий на середньому рівні: 32,3% дітей набрали 4-5 балів, що вказує на орієнтацію на бажання для

інших. Однак 46,7% дітей отримали 1-3 бали, що свідчить про значну частину дітей, які більше фокусуються на власних бажаннях.

Результати дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області за методикою «Що? Чому? Як?» М.А. Нгуєна наведено в Додатку Е.

Отримані дані за методикою «Що? Чому? Як?» вказують на те, що серед 30 дівчат та хлопців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області переважає середній рівень емоційної чутливості: 38,9% дівчат і 33,3% хлопців набрали по 2 бали, що свідчить про здатність розуміти та враховувати емоційний стан інших. Однак у той же час 33,3% хлопців та 16,7% дівчат набрали по 1 балу, що вказує на потребу в подальшому розвитку емпатії. 16,7% хлопців та 22,2% дівчат отримали по 3 бали, що свідчить про здатність конструктивно вирішувати ситуації, а 8,3% хлопців та 11,1% дівчат залишаються на низькому рівні розвитку емоційного інтелекту.

Зважаючи на отримані результати досліджень за проективною методикою «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» та проективною методикою «Три бажання», а також методикою «Що? Чому? Як» за М.А. Нгуєним можна констатувати, що вихованці старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області показали переважно середній рівень розвитку емоційного інтелекту, а також у групі наявні діти з низьким рівнем емоційної чутливості. Все це потребує розробки спеціальної програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку. Програма повинна базуватися на використанні засобів ігрової діяльності, що дозволяють дітям у доступній формі навчатися розпізнавати, виражати та враховувати емоції інших, а також розвивати емпатію і конструктивне вирішення соціальних ситуацій. У результаті це допоможе не лише покращити емоційну чутливість дошкільників, але й сприятиме їх гармонійному соціальному розвитку.

3.2. Розробка програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності

Програма орієнтована на покращення емоційної чутливості та соціальної взаємодії дітей старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області. Вона спрямована на розвиток емоційного інтелекту через ігрові методики, які допомагають дітям розпізнавати, виражати та розуміти емоції, а також взаємодіяти в колективі.

Метою психокорекційної програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності є:

- розвиток здатності до саморегуляції емоцій та навичок управління емоціями;
- підвищення емоційної чутливості та емпатії у дітей;
- сприяння покращенню рівня соціальної взаємодії та співпраці серед вихованців;
- формування навичок розв'язання конфліктів і стресових ситуацій через ігрові техніки.

Структура психокорекційної програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності:

- форма проведення: програма включає інтерактивні заняття з елементами ігор, вправ на розвиток емоційної чутливості та рольових ігор для зміцнення соціальних взаємодій;
- час проведення: програма розрахована на 2 місяці, з однією зустріччю на тиждень (8 занять);
- тривалість одного заняття: 1,5–2 години, що дозволить максимально зберегти увагу дітей і ефективно використовувати час для ігор та вправ.
- кількість учасників: 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області;

- методи: рольові ігри, тренування емоційного реагування, вправи на розвиток самоконтролю, ситуаційні завдання, інтерактивні вправи для зміцнення командного духу.

Принципи роботи психокорекційної програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності:

1) ігровий підхід: в основі методів лежить ігрова діяльність, що дозволяє дітям у доступній формі освоювати важливі навички емоційної чутливості;

2) поступове ускладнення: вправи та ігри поступово стають складнішими, дозволяючи дітям поступово освоювати нові навички та розвивати емоційний інтелект;

3) індивідуальний підхід: кожна дитина отримує можливість проявити себе в колективі, враховуючи свої індивідуальні особливості та рівень розвитку;

4) групова взаємодія: заняття передбачають активну співпрацю між дітьми, що сприяє розвитку навичок соціальної взаємодії, емпатії та допомоги один одному.

Завдання психокорекційної програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності:

- розпізнавання емоцій: діти навчаються ідентифікувати різні емоції, як свої, так і оточуючих;

- емоційна регуляція: учасники тренуються в управлінні своїми емоціями через ігрові вправи, медитації, дихальні техніки;

- покращення комунікаційних навичок: за допомогою групових ігор діти вчаться вирішувати конфлікти, підтримувати один одного та працювати в команді;

- створення позитивної атмосфери: заняття допомагають формувати здорову атмосферу в групі, що дозволяє дітям відчувати себе комфортно та підтримувано.

Результати психокорекційної програми розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку засобами ігрової діяльності полягають у тому, що після

її завершення діти зможуть краще розуміти свої емоції, виявляти емпатію до інших, ефективно вирішувати конфлікти і працювати в групі. Це сприятиме їхній емоційній стійкості та успішній соціалізації у майбутньому.

Психокорекційну програму розвитку емоційного інтелекту 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області засобами ігрової діяльності наведено в Додатку Ж.

3.3. Аналіз ефективності запропонованої психокорекційної програми

Результати повторного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області за проективною методикою «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій» М.А. Нгуєна наведено в Додатку И.

Внаслідок повторного дослідження після проходження психокорекційної програми було зафіксовано суттєве зростання рівня емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня. Зокрема, спостерігається значне зменшення кількості дітей з низькими показниками (0–1 бал), водночас як кількість дітей з високим рівнем емоційного розвитку (3–4 бали) суттєво зростає і становить 70% від загальної кількості учасників. Це свідчить про високу ефективність впровадженої психокорекційної програми, яка сприяла формуванню у дітей навичок емоційного самовираження, розпізнавання емоцій та розвитку емпатії.

Результати повторного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області за проективною методикою «Три бажання» М.А. Нгуєна наведено в Додатку К.

Внаслідок повторного дослідження після проходження психокорекційної програми, серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області спостерігається покращення рівня розвитку

емоційного інтелекту. Значна кількість дітей отримала високі бали (4-5), що свідчить про розвиток здатності до емоційної регуляції, розпізнавання емоцій та співпереживання. Зменшилась кількість дітей з низьким рівнем емоційного інтелекту, що свідчить про ефективність психокорекційної програми у розвитку емоційних компетенцій дошкільнят.

Результати повторного дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області за методикою «Що? Чому? Як?» М.А. Нгуена наведено в Додатку Л.

Внаслідок повторного дослідження після проходження психокорекційної програми серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня, спостерігається суттєве покращення рівня розвитку емоційного інтелекту. Це підтверджується значним зростанням кількості дітей, які набрали високі бали (3-4), зокрема серед дівчат та хлопців. Так, кількість дітей, які продемонстрували високий рівень емоційної компетентності, досягла 61,1% серед дівчат і 59,1% серед хлопців. Це свідчить про ефективність проведеної психокорекційної роботи, спрямованої на розвиток емоційної саморегуляції, емпатії та соціальної чутливості у дітей дошкільного віку.

Отже, результати проведених повторних досліджень після проходження психокорекційної програми свідчать про значне покращення рівня емоційного інтелекту у вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня. Спостерігається суттєве зменшення кількості дітей з низьким рівнем емоційного розвитку та збільшення кількості дітей з високими показниками емоційної компетентності, що підтверджує ефективність програми в розвитку ключових емоційних навичок, таких як емоційна регуляція, розпізнавання емоцій, емпатія та здатність до співпереживання. Психокорекційна програма успішно сприяла формуванню у дітей важливих емоційних та соціальних компетенцій, що є основою для їх гармонійного розвитку в майбутньому.

Висновки до розділу 3

Результати дослідження розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області показали, що переважна більшість дітей має середній рівень емоційної чутливості та здатності до розпізнавання і вираження емоцій, проте існує значна кількість дітей із низьким рівнем емоційного інтелекту. Отримані результати вказують на необхідності розробки програми розвитку емоційного інтелекту, яка базуватиметься на ігрових методах і сприятиме розвитку емпатії, здатності до конструктивного вирішення різноманітних соціальних ситуацій та підвищенню емоційної чутливості дошкільників.

Психокорекційна програма розвитку емоційного інтелекту у дітей старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області спрямована на розвиток емоційної чутливості, саморегуляції та соціальної взаємодії через ігрові методики. Завдяки заняттям, що включають рольові ігри, вправи на емоційну регуляцію та емпатію, діти вчаться розпізнавати та виражати свої емоції, вирішувати конфлікти та працювати в команді. Результатом програми повинне стати покращення емоційної стійкості дітей, їх здатності до конструктивної взаємодії та ефективної соціалізації в майбутньому.

Результати повторних досліджень після проходження психокорекційної програми підтверджують її високу ефективність у процесі розвитку емоційного інтелекту у вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня. Зокрема, спостерігається досить значне покращення рівня емоційної компетентності дітей, що виявляється у зростанні кількості учасників з високими показниками, таких як емоційна регуляція, розпізнавання емоцій та емпатія. Програма сприяла формуванню у дітей ключових емоційних та соціальних навичок, що має позитивний вплив на їх гармонійний розвиток та підготовку до майбутнього соціального функціонування.

ВИСНОВКИ

Емоційний інтелект є багатовимірним психологічним феноменом, що поєднує когнітивні та емоційні компоненти особистості й визначає здатність індивіда розпізнавати, розуміти, виражати та регулювати як власні емоції, так і емоції інших. У дошкільному віці його розвиток має особливе значення, оскільки саме в цей період закладаються основи емоційної чутливості, почуття емпатії, саморегуляції та соціальних навичок, що є критично важливими для подальшої успішної соціалізації дитини.

Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку є багатограним процесом, що охоплює формування емоційних знань, саморегуляції, емпатії та соціальної чутливості. Саме в цей період закладаються основи для майбутньої психологічної стійкості, ефективної комунікації та соціальної адаптації. Значну роль у цьому процесі відіграють ігрова діяльність, творчі заняття та емоційно сприятливе середовище, яке враховує різні індивідуальні особливості дитини. Комплексний підхід щодо розвитку емоційної сфери забезпечує гармонійне особистісне зростання та успішну взаємодію з соціумом.

Ігрова діяльність є ключовим чинником розвитку емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку, адже саме через гру відбувається активне формування емоційного досвіду, розвиток емпатії, здатності до саморегуляції, розуміння соціальних норм та прийнятної поведінки. В умовах гри діти навчаються розпізнавати й виражати власні емоції, враховувати почуття інших, будувати конструктивні взаємини, що в подальшому сприяє їхній успішній соціалізації, емоційній зрілості та гармонійному особистісному становленню.

Розвиток емоційного інтелекту у дітей дошкільного віку є важливим аспектом їх когнітивної та емоційної зрілості, що визначає подальшу соціальну адаптацію та навчальні успіхи. Використання проєктивних методик, таких як «Домальовування: світ речей – світ людей – світ емоцій», «Три бажання» та «Що? Чому? Як?» (М.А. Нгуєн), дозволяє всебічно оцінити особливості

сприйняття дітьми дошкільного віку навколишнього світу, рівень їх абстрактного та асоціативного мислення, емоційну чутливість і здатність до узагальнення. Отримані дані можуть слугувати основою для коригування інтелектуального розвитку дошкільників та створення досить сприятливих умов для формування емоційної компетентності дітей.

Емпіричне дослідження особливостей розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку було чітко організоване та структуроване: його об'єктом є 30 вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області, предметом – особливості розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. У дослідженні застосовано комплекс завдань і сучасних методик, таких як проєктивні методики та різні опитування з використанням розроблених анкет та особистого спілкування з дошкільниками. Емпіричне дослідження проводилося протягом 27.01-07.03.2025 р. на базі Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області, що забезпечило глибокий аналіз проблеми та підготовку ряду практичних рекомендацій для її вирішення.

Результати дослідження розвитку емоційного інтелекту серед вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області показали, що переважна більшість дітей має середній рівень емоційної чутливості та здатності до розпізнавання і вираження емоцій, проте існує значна кількість дітей із низьким рівнем емоційного інтелекту. Отримані результати вказують на необхідності розробки програми розвитку емоційного інтелекту, яка базуватиметься на ігрових методах і сприятиме розвитку емпатії, здатності до конструктивного вирішення різноманітних соціальних ситуацій та підвищенню емоційної чутливості дошкільників.

Психокорекційна програма розвитку емоційного інтелекту у дітей старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня Житомирської області спрямована на розвиток емоційної чутливості, саморегуляції та соціальної взаємодії через ігрові методики. Завдяки заняттям, що включають рольові ігри,

вправи на емоційну регуляцію та емпатію, діти вчаться розпізнавати та виражати свої емоції, вирішувати конфлікти та працювати в команді. Результатом програми повинне стати покращення емоційної стійкості дітей, їх здатності до конструктивної взаємодії та ефективної соціалізації в майбутньому.

Результати повторних досліджень після проходження психокорекційної програми підтверджують її високу ефективність у процесі розвитку емоційного інтелекту у вихованців старшої групи Закладу дошкільної освіти №6 м. Коростеня. Зокрема, спостерігається досить значне покращення рівня емоційної компетентності дітей, що виявляється у зростанні кількості учасників з високими показниками, таких як емоційна регуляція, розпізнавання емоцій та емпатія. Програма сприяла формуванню у дітей ключових емоційних та соціальних навичок, що має позитивний вплив на їх гармонійний розвиток та підготовку до майбутнього соціального функціонування.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боковець О.І. Емоційний інтелект як ресурс психічного здоров'я. *Габітус*. 2022. №37. С. 68-75.
2. Борисенко К., Бадер С. Сутність поняття «емоційний інтелект» у психолого-педагогічній літературі. *Науковий вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2021. № 1(1). С. 83-90.
3. Борисенко К.Ю. Психолого-педагогічні підходи до розвитку емоційного інтелекту в дошкільників в умовах сучасної освіти. *Педагогічна Академія: наукові записки*. 2025. №16. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.15013294>
4. Буркало Н.І. Психологічні особливості емоційного інтелекту. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5. №7. С. 34-49.
5. Войтовська О. Розвиток емоційного інтелекту в дітей дошкільного й молодшого шкільного віку методами арт-терапії. *Нова педагогічна думка*. 2020. № 2. С. 68-71.
6. Гладун Л., Жаркова І. Емоційний інтелект та його формування в старшого дошкільника засобами театралізованої діяльності. *Науковий вісник Вінницької академії безперервної освіти. Серія «Педагогіка. Психологія»*. 2023. №4. DOI: <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psyh-2023-4.02>
7. Голота А.С. Розвиток емоційного інтелекту дошкільників: практичні рекомендації. *Психолог дошкілля*. 2019. №11. С. 18-23.
8. Гоулман Д. Емоційний інтелект: пер. з англ. С.-Л. Гуменецької. Харків : Віват, 2018. 512 с.
9. Завязун Т.В. Вплив ігрової діяльності на всебічний розвиток дитини-дошкільника. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. №64. 2018. С. 93-96.
10. Закон України «Про дошкільну освіту» від 06.06. 2024. №3788-IX. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14>

11. Клевака Л.П., Гришко О.І., Заїка В.М. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *Технології розвитку інтелекту*. 2022. Т. 6. №1(31). URL: http://psytir.org.ua/index.php/technology_intellect_develop/article/view/590
12. Кулик Н. Гільова Л. Емоційний інтелект : аналіз сучасних західних досліджень. *Проблеми сучасної психології*. 2018. №39. С. 79-90.
13. Лавренко С. Методичні засоби діагностики емоційного інтелекту в дітей. *Вісник Львівського університету. Серія психологічні науки*. 2020. №7. С. 23-29.
14. Лазаренко В.В. Розвиток емоційного інтелекту дітей дошкільного віку у театралізованій діяльності. *Молодий вчений*. 2019. № 12 (76). С.279-282.
15. Носенко Е., Четверик-Бурчак А. Роль особистісних настанов у формуванні емоційного інтелекту. *Вісник ХНУ ім. В. Каразіна*. 2011. №47. С. 161-167.
16. Олійник О.М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2017. 163 с.
17. Передерій О.Л. Особливості розвитку емоційного інтелекту дітей дошкільного віку. *The XI International Science Conference «Topical issues of modern science and education»*, March 11-13, 2021, Tallinn, Estonia. 248 p.
18. Писарчук О.Т., Гладун Л.В. Гумористична театралізована діяльність як засіб формування soft skills в дошкільній та початковій освіті. *Науковий вісник Ужгородського університету*. 2023. №1(52). С. 141–147.
19. Піроженко Т.О. Ігрова діяльність дошкільника : молодший дошкільний вік. Київ : Генеза. 2016. 88 с.
20. Ракітянська Л. Сутність поняття «емоційний інтелект». *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2018. №4. С. 35-42.
21. Савченко І.Є. Сутність та покрокові етапи розвитку емоційного інтелекту. *Теоретичні та практичні аспекти підготовки психологів у закладах вищої освіти: зб. матеріалів Міжнародного науково-практичного вебінару*, Київ, 24 лютого 2022 р. Київ: НУБіП України, 2022. С. 77-80.

22. Селікова Я. Дослідження проблеми формування емоційного інтелекту та соціально-емоційної грамотності дітей старшого дошкільного віку. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка. Педагогічні науки.* 2023. №3. С. 293-298.

23. Смола О. Розвиток емоційного інтелекту в дошкільному та молодшому шкільному віці засобами театралізації. *Вересень.* 2022. №2. С. 67-77.

24. Старинська О. Проблема психологічної сутності понять «соціальний інтелект» та «емоційний інтелект»: науковий дискурс. *Наукові праці МАУП. Серія: Психологія.* 2023. №3(56). С. 40-44.

25. Хвостач О., Марчук О. Концептуальна сутність розвитку емоційного інтелекту. *Актуальні питання та перспективи інноваційного розвитку науки та освіти в умовах євроінтеграції : зб. тез доповідей учасн. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Рівне, 14 листоп. 2024 р.). Міжнар. економ.-гуманіт. ун-т ім. акад. Степана Дем'янчука. Рівне : МEGУ, 2024. Ч II. С. 192-194.*

26. Чебикін О. Емоційний інтелект, його пізнавально-мисленнєві ознаки та функції. *Наука і освіта.* 2020. № 1. С. 19-28.

27. Шпак М. Психологічна концепція розвитку емоційного інтелекту особистості в онтогенезі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 12 : Психологічні науки.* 2020. №10 (55), Т. 12. С. 125-134.

28. Шпак М. Становлення емоційного інтелекту в дошкільному віці як передумова розвитку в молодшого школяра. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія.* 2016. №4. С. 196-205.

29. Ferrier D., Bassett H., Denham S. Relations between executive function and emotionality in preschoolers: Exploring a transitive cognitionemotion linkage. *Frontiers in Psychology.* 2014. №5. Pp. 1-12.

30. McClelland M., Tominey S., Schmitt S., Duncan R. Interventions in early childhood. *Future Child.* 2017. №27(1). Pp. 33-47.